

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ і МІСЦЕВІ ПРОГРАМИ

Вікторія ПОГОРЕЛОВА
Дмитро ЛЕВИЦЬКИЙ
26 березня 2024р.

Освітня кампанія для організацій громадянського суспільства з партисипації

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації «Основи формування інституційної спроможності організацій громадянського суспільства для успішної партисипації на місцевому рівні»

**Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Форми та інструменти адвокації спільних інтересів перед органами влади»**

Тема 1. Повноваження органів місцевого самоврядування та державної влади

Тема 2. Законодавчі засади та форми участі громадян у вирішенні питань місцевого значення

Тема 3. Доступ до інформації як основа ефективної адвокації

Тема 4. Поняття, цілі, стратегія і тактика адвокації

Тема 5. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування

Тема 6. Місцевий бюджет і місцеві програми

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Соціальні технології успішної реалізації громадських ініціатив»

Програма

- Домашнє завдання.
- Логіка бюджетування. Програмно-цільовий метод в бюджетному процесі.
- Порядок підготовки та прийняття місцевого бюджету. «Точки впливу» та «вікна можливостей».
- Звітність і доступ до інформації про виконання місцевого бюджету.
- Податки як інструмент й аргумент адвокації.
- Обговорення пройденого матеріалу, дискусія.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНСТИТУТ
МІСЦЕВОГО
РОЗВИТКУ

Домашнє завдання

Вимоги Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»

- Стосується *регуляторних актів* (фактично всі НПА)
- Поширюється у т.ч. на ОМС
- Вимагає:
 - затверджувати план діяльності з підготовки проектів регуляторних актів на наступний рік
 - готувати аналіз регуляторного впливу проекту акта
 - оприлюднювати проекти регуляторних актів з метою одержання зауважень і пропозицій (повідомлення в ЗМІ та/або на офіційній веб-сторінці)
 - покласти питання реалізації державної регуляторної політики на одну з постійних комісій місцевої ради
- Регуляторний акт не може бути прийнятий або схвалений уповноваженим на це органом чи посадовою особою місцевого самоврядування, якщо наявна хоча б одна з таких обставин:
 - відсутній аналіз регуляторного впливу
 - проект регуляторного акта не був оприлюднений

Вимоги Закону України «Про правотворчу діяльність»

Складові правотворчої діяльності:

- • планування розроблення та прийняття (видання) нормативно-правових актів
- • розроблення проектів нормативно-правових актів
- • прийняття (видання) нормативно-правових актів
 - ведення обліку нормативно-правових актів
- • здійснення правового моніторингу

- *Точки прикладання адвокаційних зусиль*

Прийняття НПА: інструменти впливу

- Дослідження
- Опитування
- Запити про публічну інформацію
- Звернення громадян
- Семінари та конференції
- Круглі столи
- Проведення громадської експертизи діяльності виконавчої гілки влади та органів місцевого самоврядування на підставі Постанови КМУ від 03.11.2010 № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»
- Співпраця зі ЗМІ
- Створення коаліції
- Інформаційні та інформаційно-просвітницькі акції, а також флешмоби
- Громадські слухання, місцеві ініціативи, органи самоорганізації населення, загальні збори громадян
- Депутатські звернення, депутатські запити
- Акції протесту (демонстрації, мітинги, пікетування, страйки, марші)
- Судові позови

Усне звернення: готуємось до спілкування

Корисні поради:

- Кого беремо на діалог з іншою стороною (хто переговорники)?
- Як ведемо діалог?
- Які визначаємо гарантії виконання домовленостей?
- Розподіляємо «ролі»
- Готуємо «шпаргалки»
- Готуємо «письмовий слід»

Прийти на особистий прийом колективно

Корисні поради:

- "Шпаргалки" з текстом звернення
- Озвучити цілі зустрічі
- Фіксувати результати зустрічі "по гарячому"
- Просити конкретні доручення конкретним особам
- Просити контактну/відповідальну особу
- Дати контактну/відповідальну особу
- Залишити письмовий слід - записати реєстраційний № звернення!

Логіка бюджетування. Програмно-цільовий метод в бюджетному процесі

Склад бюджетного законодавства

Бюджетне законодавство складається з:

- 1) [Конституції України](#);
- 2) [Бюджетного Кодексу України](#);
- 2⁻¹) Бюджетної декларації;
- 3) [закону про Державний бюджет України](#);
- 4) інших законів, що регулюють бюджетні відносини, передбачених [статтею 1](#) БКУ;
- 5) нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, прийнятих на підставі і на виконання БКУ та інших законів України, передбачених [пунктами 3](#) та [4](#) цієї частини статті;
- 6) нормативно-правових актів органів виконавчої влади, прийнятих на підставі і на виконання БКУ, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, передбачених [пунктами 3, 4](#) та [5](#) цієї частини статті;
- 6⁻¹) прогнозів місцевих бюджетів;
- 7) рішень про місцевий бюджет;
- 8) рішень органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийнятих відповідно до цього Кодексу, нормативно-правових актів, передбачених [пунктами 3, 4, 5, 6](#) і [7](#) цієї частини статті.

На нормативно-правові акти та рішення, прийняті на підставі і на виконання вимог цього Кодексу, не поширюється дія законодавства щодо здійснення державної регуляторної політики та регуляторної діяльності.

[Стаття 4](#) Бюджетного Кодексу України (БКУ)

Структура бюджетної системи України

Бюджетна система України складається з:

- 1) державного бюджету;
- 2) місцевих бюджетів:
 - а) бюджету Автономної Республіки Крим;
 - б) обласних бюджетів;
 - в) районних бюджетів;
 - г) бюджетів місцевого самоврядування.

[Стаття 5](#) БКУ

Стадії та учасники бюджетного процесу

Стадіями бюджетного процесу визнаються:

- 1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;
- 2) складання проектів бюджетів;
- 3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

[Стаття 19 БКУ](#)

Програмно-цільовий метод (ПМЦ) у бюджетному процесі

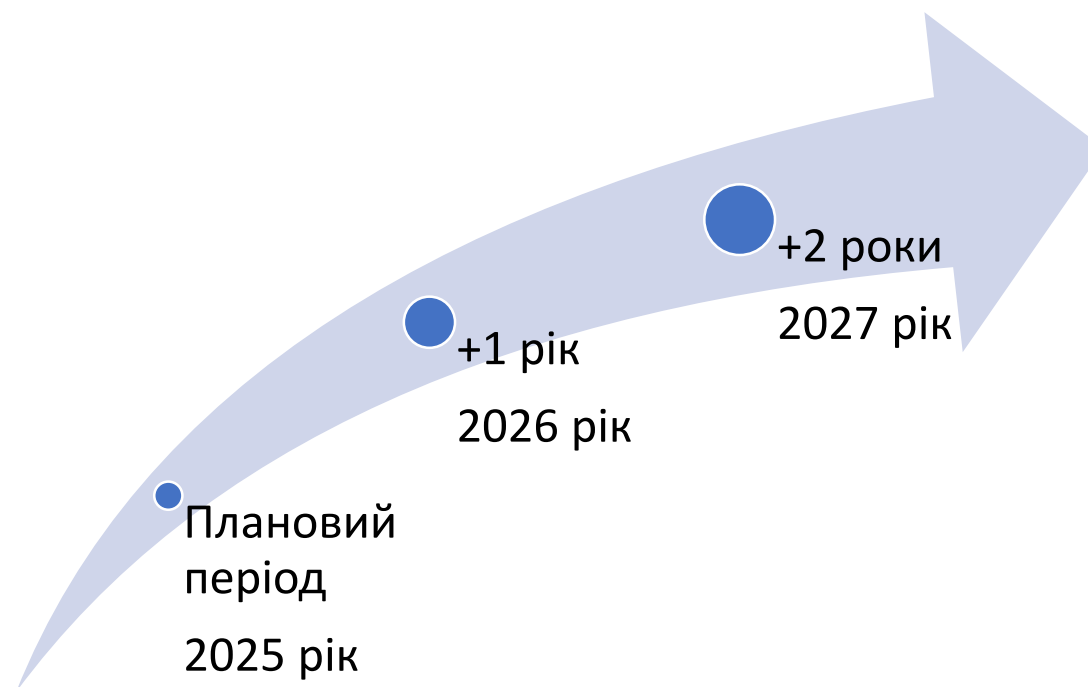
- програмно-цільовий метод у бюджетному процесі - метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу;

п.42 [Стаття 2](#) БКУ

Середньостроковий період

Для середньострокового бюджетного планування середньостроковий період включає **плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди.**

[Стаття 3 БКУ](#)

Бюджетна декларація (прогноз місцевого бюджету)

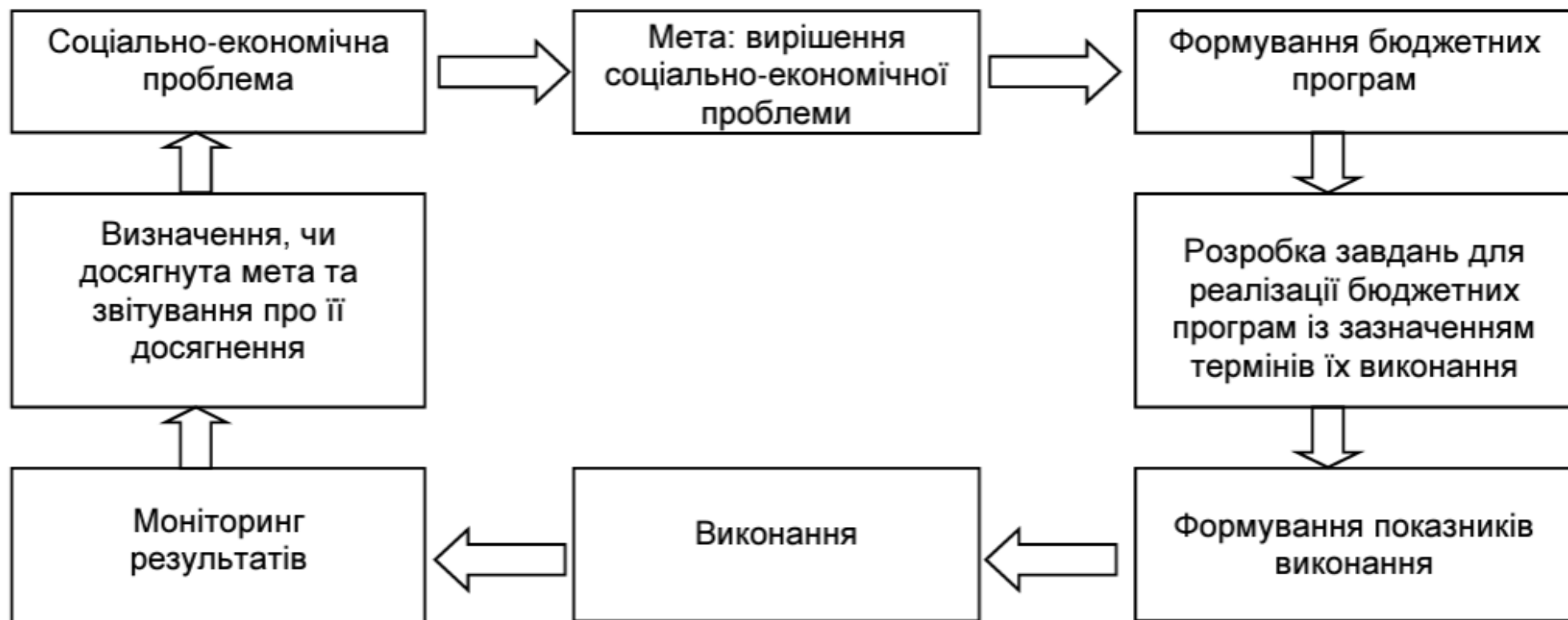
- **Бюджетна декларація** – це документ середньострокового бюджетного планування, що визначає засади бюджетної політики і показники державного бюджету на середньостроковий період та є основою для складання проекту державного бюджету і прогнозів місцевих бюджетів.
- **Місцевий фінансовий орган** щороку спільно з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів відповідно до цілей та пріоритетів, визначених у прогнозних та програмних документах економічного і соціального розвитку України і відповідної території, та з **урахуванням БД складає прогноз місцевого бюджету** - документ середньострокового бюджетного планування, що визначає показники місцевого бюджету на середньостроковий період і є основою для складання проекту місцевого бюджету.
- **В умовах воєнного стану** або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації не застосовуються стаття 33 БКУ та пов'язані з нею норми щодо БД.
- до 1 березня Національний банк України надає інформацію, необхідну для складання БД.
- до 1 червня КМУ постановою схвалює Мінфін забезпечує оприлюднення БД разом з відповідними інформаційно-аналітичними матеріалами.
- до 15 липня на пленарному засіданні ВРУ приймає рішення: взяти до відома або схвалити рекомендації щодо бюджетної політики. З дня схвалення БД втрачає чинність БД, схвалена у попередньому бюджетному періоді.
- 31 травня 2021р. Кабмін уперше схвалив [Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки](#) та подав на розгляд до Верховної Ради України.
- Постанова ВРУ 15 липня 2021 року № 1652-ІХ:Взяти до відома Бюджетну декларацію на 2022-2024 роки, схвалену постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 року [№ 548](#) "Про схвалення Бюджетної декларації на 2022-2024 роки". Схвалити [рекомендації Верховної Ради України щодо бюджетної політики](#) (додаються).

Застосування ПЦМ у бюджетному процесі

- У бюджетному процесі **програмно-цільовий метод** застосовується на рівні **державного бюджету** та на рівні **місцевих бюджетів**.
- Особливими **складовими програмно-цільового методу у бюджетному процесі** є бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.
- **Бюджетні програми** формуються головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) та проекту бюджету на плановий бюджетний період з урахуванням планів діяльності на середньостроковий період, прогнозних та програмних документів економічного і соціального розвитку.
- На всіх стадіях бюджетного процесу його учасники в межах своїх повноважень здійснюють **оцінку ефективності бюджетних програм**, що передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.

[Стаття 20](#) БКУ

Модель бюджетного процесу за ПЦМ

«Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів» наказ Мінфіну від 26.08.2014 р. № 836

- Інструкція про статус та особливості участі у бюджетному процесі відповідальних виконавців бюджетних програм місцевих бюджетів;
- Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання;
- форма паспорта бюджетної програми місцевого бюджету;
- форма звіту про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету.

Бюджетна програма - основний елемент ПЦМ

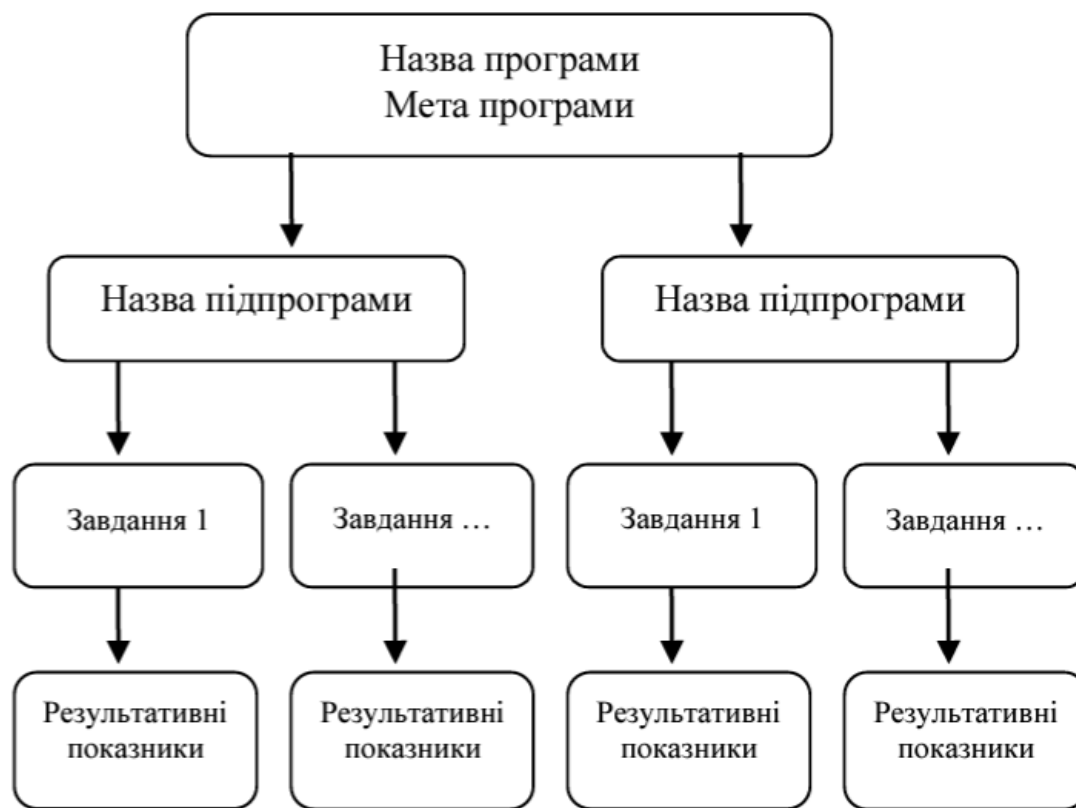
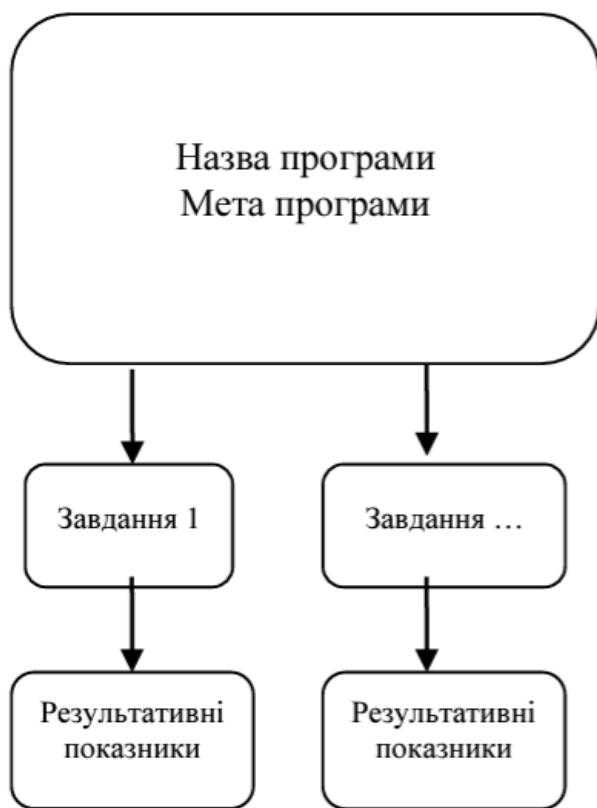
- **Бюджетна програма** - сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій (Стаття 2 БКУ).

Процес розробки та реалізації бюджетних програм можна поділити на **чотири етапи**:

- планування програм,
- їх погодження,
- виконання,
- аналіз виконання програм:
 - моніторинг
 - оцінка.

- Бюджетні програми затверджуються **щорічно** виключно в межах наявних бюджетних ресурсів з метою досягнення конкретного результату при використанні цих ресурсів.
- Можливість затвердження цільових програм сільськими, селищними, міськими радами **передбачена** п. 22 ч. 1 ст. 26 [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 №280/97-ВР](#)

Бюджетні програми: Однокомпонентна та багатоконпонентна

Мета бюджетної програми

- **Мета** бюджетної програми відображає цілі, яких необхідно досягти під час виконання бюджетної програми у середньостроковому періоді;
- відповідає пріоритетам державної політики у відповідній сфері, визначеним нормативно-правовими актами, та спрямована на досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, реалізацію якої забезпечує головний розпорядник;
- Мета має бути чіткою, реальною та досяжною.

[наказ Мінфіну від 26.08.2014 р. № 836](#)

[«Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів»](#)

Бюджетні програми: завдання, напрями, показники

- **Завдання бюджетної програми** - конкретний, спрямований на досягнення мети бюджетної програми комплекс заходів, який відображає основні етапи досягнення поставленої мети, визначає шляхи виконання програми, підлягає перевірці та повинен містити результативні показники бюджетної програми.
- **Напрями використання бюджетних коштів** - дії (заходи), пов'язані з наданням публічних послуг та/або забезпеченням надання таких послуг, що спрямовуються на досягнення мети та забезпечують виконання завдань в межах коштів, передбачених рішенням про місцевий бюджет на виконання бюджетної програми.
- **Результативні показники бюджетної програми** - кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують перебіг її реалізації, ступінь досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, досягнення мети бюджетної програми, виконання завдань бюджетної програми, висвітлюють обсяг і якість надання публічних послуг.

Основні стадії розроблення та виконання Програми (1)

- Ініціювання розроблення Програми (підготовка ініціатором концепції Програми);
- Громадське обговорення концепції Програми;
- Схвалення концепції Програми, визначення головного розробника та строків підготовки проєкту Програми;
- Підготовка головним розробником проєкту Програми (визначення заходів і завдань для включення до неї, обсягів і джерел фінансування, строків виконання заходів Програми, відповідального виконавця, співвиконавців, формування самого документу);
- Здійснення експертизи проєкту Програми, погодження всіма заінтересованими сторонами та інституціями, що будуть долучені до виконання Програми, погодження проєкту Програми;

Основні стадії розроблення та виконання Програми (2)

- Подання погодженого проєкту Програми до місцевої ради та затвердження Програми;
- Включення обсягів фінансування Програми до річного бюджету ТГ, затвердження бюджетних призначень на її виконання;
- Організація виконання Програми, внесення змін у разі потреби та здійснення контролю за її виконанням;
- Моніторинг, оцінка ефективності, підготовка звітів про результати виконання Програми, оприлюднення документів і результатів;
- Припинення Програми (за строком виконання або дострокове у разі потреби).

Порядок розроблення місцевих цільових програм

В Порядку мають бути прописати всі умови розроблення місцевих цільових програм:

- ініціювання розроблення місцевих цільових програм,
- порядок прийняття рішення про розроблення проекту програм,
- погодження та затвердження програм,
- контроль за виконанням програм тощо.

За основу для розроблення Порядків щодо місцевих цільових програм можна взяти Порядок розроблення та виконання державних цільових програм затверджений [постановою КМУ «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» від 31.01.2007 №106.](#)

Паспорти бюджетних програм

- Паспорти бюджетних програм складають усі головні розпорядники бюджетних коштів за кожною бюджетною програмою.
- **Результативні показники бюджетної програми** - кількісні та якісні показники, які визначають результат виконання бюджетної програми, характеризують перебіг її реалізації, ступінь досягнення цілей державної політики у відповідній сфері діяльності, реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, досягнення мети бюджетної програми, виконання завдань бюджетної програми, висвітлюють обсяг і якість надання публічних послуг.
- Паспорт бюджетної програми **формується** з використанням інформації, наведеної у бюджетному запиті головного розпорядника, плані діяльності головного розпорядника на середньостроковий період, з урахуванням бюджетних призначень, установлених рішенням про місцевий бюджет.

Особливості здійснення видатків в період дії воєнного стану для врахування під час розроблення заходів місцевих програм (1)

- В умовах дії воєнного стану ст. 55 [Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 №2456-VI](#) щодо проведення захищених видатків **не застосовується**.
- Черговість здійснення органами Казначейства видатків на період дії воєнного стану визначено [Порядком виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженим постановою КМУ від 09.07.2021 №590](#) (далі – Порядок №590).
- **Першочерговими** видатками в період дії воєнного стану незмінно є **видатки на національну безпеку і оборону**.
- На виконання п. 1 ст. 4 [Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 №64/2022](#) [Розпорядженням КМУ «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24.04.2022 №181-р](#) затверджено **План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні**.
- Видатки, які здійснюються на виконання заходів цього **Плану** є також **першочерговими**.

[МЦП: відповіді на поширені запитання громад](#)

Особливості здійснення видатків в період дії воєнного стану для врахування під час розроблення заходів місцевих програм (2)

- Переважна більшість видатків здійснюються у **другу чергу**. Їх вичерпний перелік наведено у п. 19 [Порядку №590](#).
- Нещодавно [постановою КМУ «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 27.02.2024 №211](#) були внесені зміни до Порядку №590. Відповідно до цих змін перелік видатків другої черги, тепер **не розділяє** їх здійснення за загальним та спеціальним фондами. Тож другочергові видатки можливо здійснювати з будь-якого фонду.
- Щоб видатки другої черги були **успішно** проведені органом Казначейства слід зазначати їх назву саме так, як у п.19 [Порядку №590](#).
- У другу чергу можливо проводити видатки **на оплату будь-яких товарів, робіт та послуг** в рамках реалізації проєктів, виконання програм допомоги, які підтримуються ЄС, урядами іноземних держав, іноземними фінансовими та донорськими установами і міжнародними фінансовими організаціями, в т. ч. на умовах співфінансування.

ПРОГРАМА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ ВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

- Протягом 2024-2027 років 50 мільярдів євро від ЄС буде спрямовано на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій, а також технічну підтримку в реалізації програми [Регламент \(ЄС\) 2024/792 від 29 лютого 2024 р. Ukraine Facility](#)
- в розвиток, якого Уряд розробив і віддав на погодження до ЄК [План України](#)
- презентація [Плану України](#)
- План України має узгоджуватись з [Національним Планом Енергетики та Клімату 2025-2030](#) (проект)
- [План пріоритетних дій Уряду на 2024 рік](#)

Порядок підготовки та прийняття місцевого бюджету. «Точки впливу» та «вікна можливостей»

Право на участь в бюджетному процесі

- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визнає важливість залучення громадськості, зазначаючи: **«громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад»**.

*Від потреб
сьогоднішнього дня –
до стратегічного
бачення і планування*

Інформування громадськості з питань формування і використання коштів МБ

- Оприлюднення інформації, визначеної статтею 28 БКУ, з додержанням вимог [Закону України «Про доступ до публічної інформації»](#) та [Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»](#).
- Інформування громадськості з питань формування і використання коштів.
- Інформування громадськості з питань формування і використання коштів місцевого бюджету та сприяння її участі у бюджетному процесі із застосуванням відповідних механізмів (створення громадських рад, проведення громадських слухань, консультацій з громадськістю, форумів, конференцій, брифінгів, дискусій, вивчення громадських думок, формування «Бюджетів участі»).

Бюджетний період

- Бюджетний період для всіх бюджетів що складають бюджетну систему України, становить **1 календарний рік**, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того ж року.

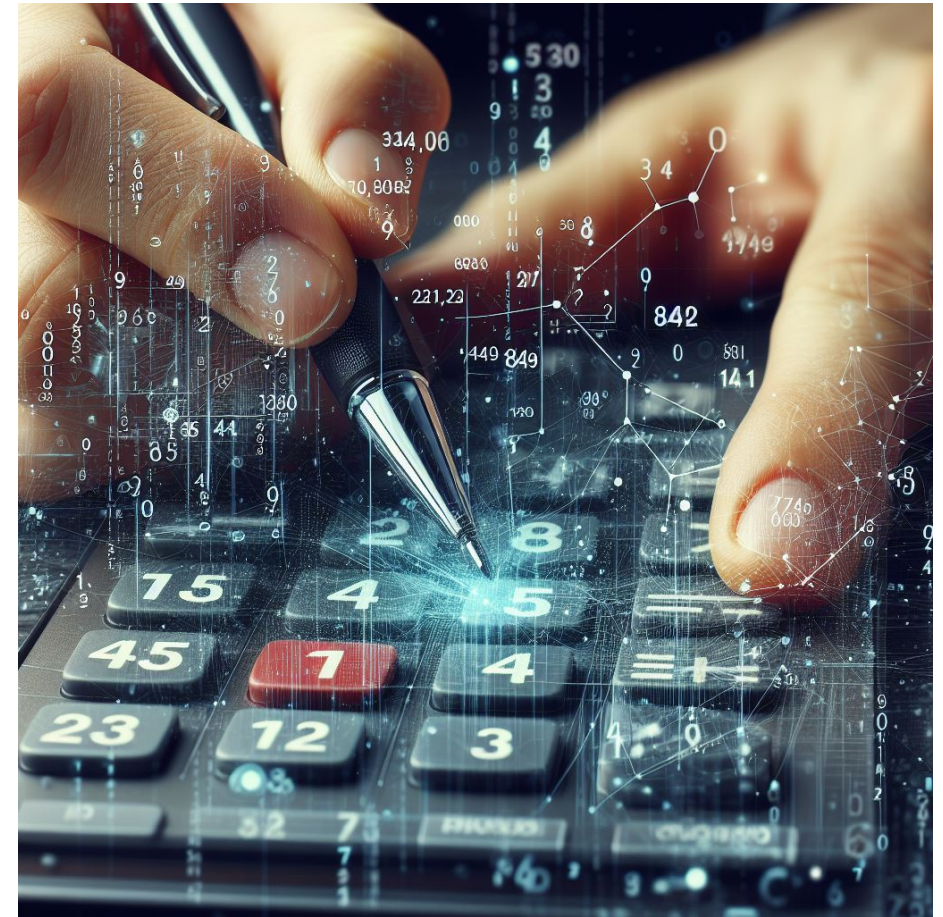
СІЧЕНЬ		ЛЮТИЙ		БЕРЕЗЕНЬ	
ПН	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25		
ВТ	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26		
СР	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27		
ЧТ	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28		
ПТ	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29		
СБ	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30		
НД	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31		
КВІТЕНЬ		ТРАВЕНЬ		ЧЕРВЕНЬ	
ПН	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24		
ВТ	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25		
СР	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26		
ЧТ	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27		
ПТ	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28		
СБ	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29		
НД	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30		
ЛИПЕНЬ		СЕРПЕНЬ		ВЕРЕСЕНЬ	
ПН	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30		
ВТ	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24		
СР	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25		
ЧТ	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26		
ПТ	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27		
СБ	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28		
НД	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29		
ЖОВТЕНЬ		ЛИСТОПАД		ГРУДЕНЬ	
ПН	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30		
ВТ	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31		
СР	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25		
ЧТ	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26		
ПТ	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27		
СБ	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28		
НД	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29		

Методичні рекомендації щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні

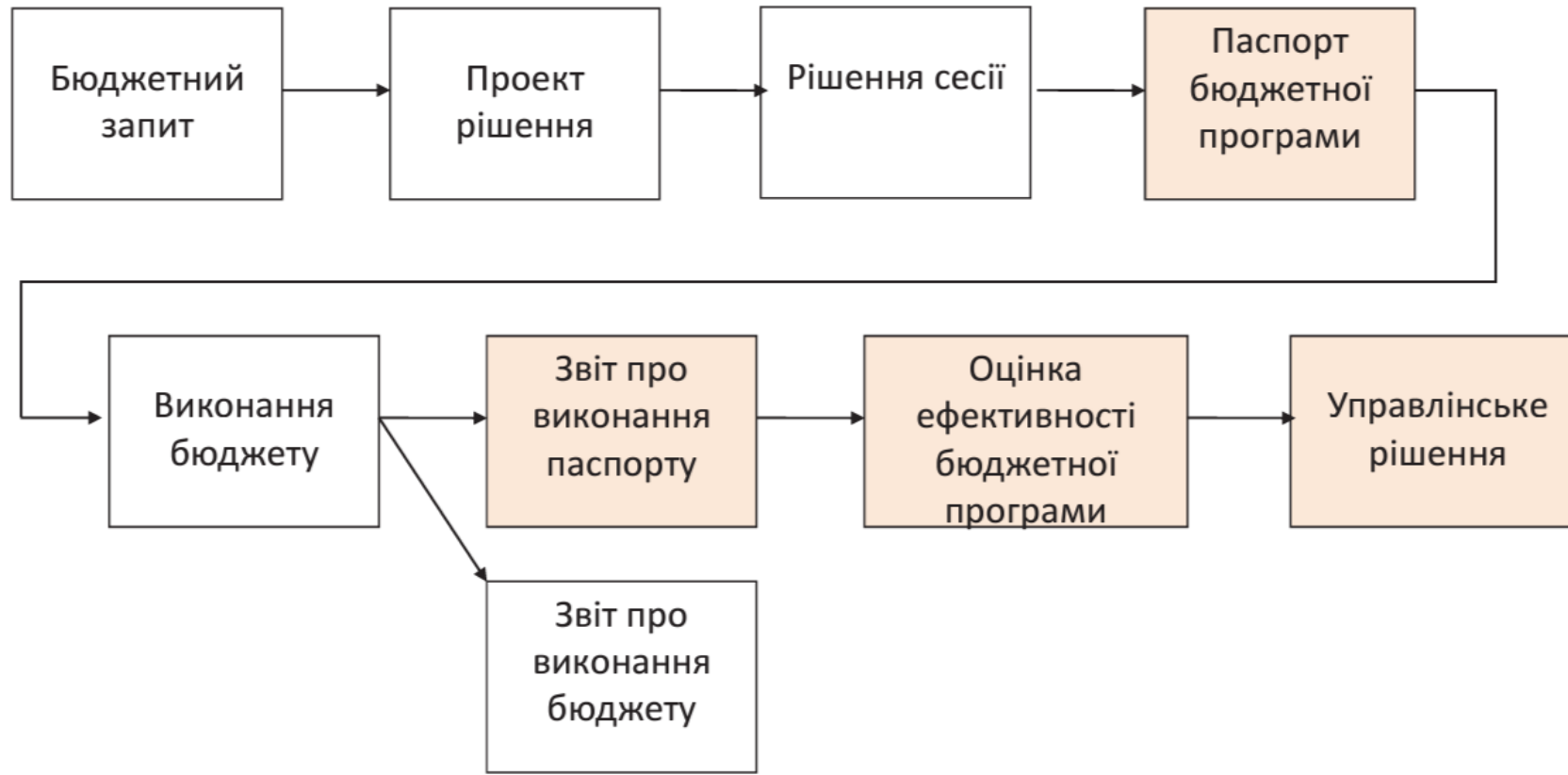
- Наказ Міністерства фінансів України від 03.03.2020 № 94
- **Рекомендовано**
- Консультації з громадськістю
- Громадські ради
- Залучення ЗМІ
- Підготовка інформації в доступній для громадськості формі
- Використання засобів інтерактивного спілкування
- Запровадження громадського бюджету "бюджету участі"

Бюджетний запит

- **Бюджетний запит** - документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить **пропозиції до проекту бюджету** на плановий бюджетний період з відповідним **обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів**, необхідних для виконання покладених на нього функцій на середньостроковий період, на підставі відповідних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету

Складові ПЦМ

Мати сформульовану позицію

БЮДЖЕТНИЙ КАЛЕНДАР

Цей Проект фінансується
Європейським Союзом

Україна

ВЕРЕСЕНЬ

Терміни	Етапи	Законодавчі підстави	Відповідальні виконавці
до 6 вересня <i>(граничний термін)</i>	Подання прогнозу місцевого бюджету разом із фінансово-економічним обґрунтуванням до місцевої ради	стаття 75 ¹ БКУ	МДА, виконавчий орган місцевої ради
До 10 вересня	Надання місцевому фінансовому органу місячного звіту про виконання місцевого бюджету	п. 3.6 і 3.10 Інструкції (наказ № 36)	Орган Казначейства
Друга половина вересня	Здійснення розрахунків доходів та видатків до проекту місцевого бюджету	стаття 75 БКУ	МФО
До 23 вересня	Надання місцевому фінансовому органу звіту про бюджетну заборгованість	п. 3.6 і 3.10 Інструкції (наказ № 36)	Орган Казначейства
До 25 вересня (рекомендовано)	Оприлюднення інформації про виконання бюджету	стаття 28 БКУ	МФО
до 1 жовтня <i>(рекомендовано)</i>	Розгляд питання щодо прогнозу бюджету на пленарному засіданні місцевої ради	стаття 75 ¹ БКУ	Місцева рада
До 1 жовтня <i>(рекомендовано)</i>	Розроблення та доведення до ГРК інструкції з підготовки бюджетних запитів	стаття 75 БКУ	МФО
В одинденний термін з дня їх отримання від МФУ	Доведення до ГРК прогнозних обсягів трансфертів на плановий рік та методики їх розрахунків	стаття 75 БКУ	МФО

Місце ОГС в стратегічному плануванні майбутнього громади, конкурентоздатність міста

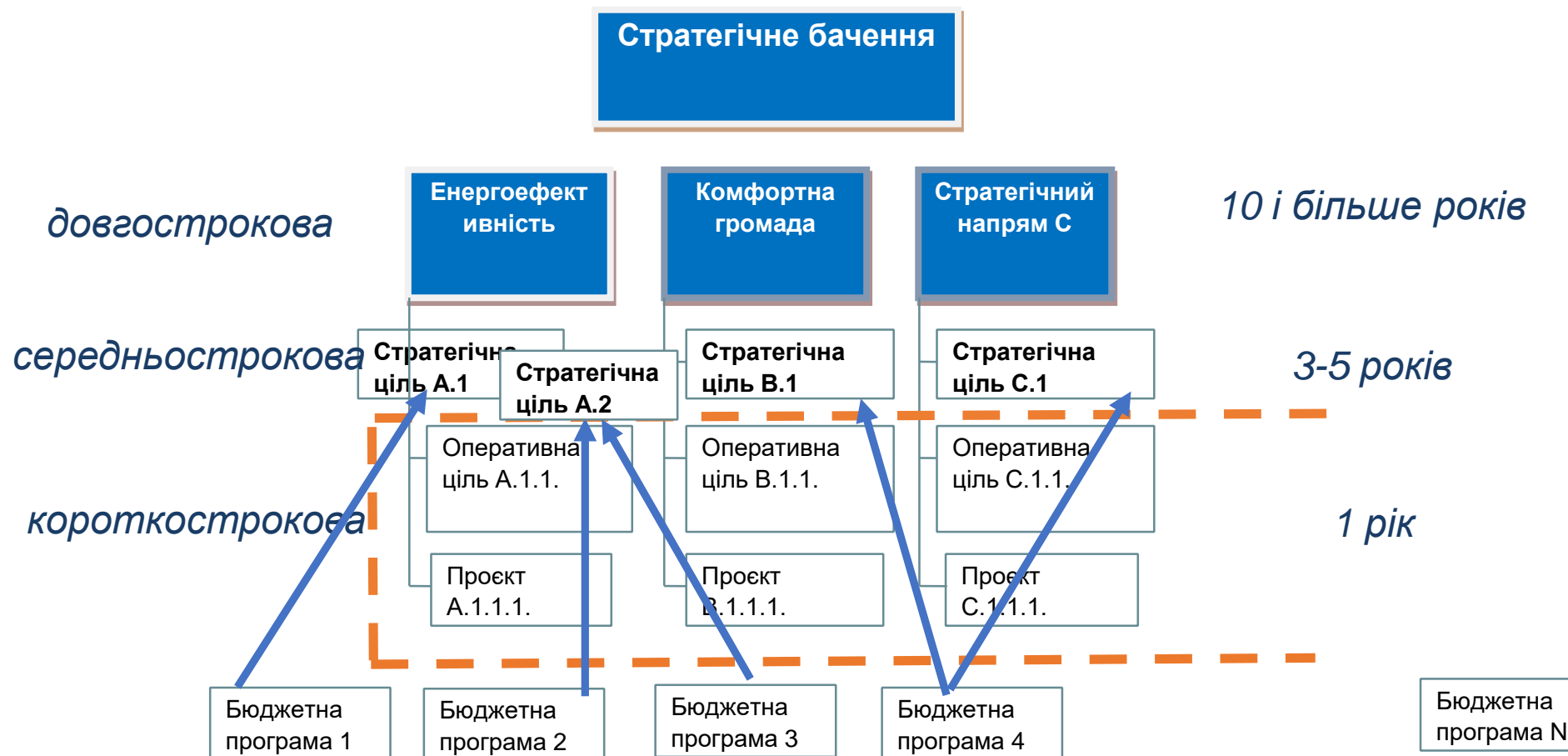

Система стратегічного планування

- Перспективи міста.
- Діалог щодо перспектив.
- Діалог щодо механізмів.

- Насущна комунікація (щоб впекнено рухатись в майбутне, необхідно впевнено почуватись «тут і зараз» - партнерство, ролі ОМС і ОГС.
- «Не треба для нас без нас»

Програмно-цільовий метод бюджетування

Підстави для розроблення місцевої цільової програми

- існування проблеми на рівні ТГ, розв'язання якої потребує координації спільних дій місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, громадян;
- відповідність мети програми пріоритетним напрямам розвитку громади;
- наявність реальних можливостей для забезпечення виконання програми: фінансових ресурсів (коштів місцевого бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством), матеріально-технічних і трудових ресурсів.

Затверджуються цільові програми відповідно до [ст. 26](#) Закону України «Про місцеве самоврядування» – **окремим рішенням відповідної ради.**

Фінансування місцевої цільової програми

- Місцева цільова програма може об'єднувати декілька споріднених напрямів та передбачати їх фінансування за кількома кодами програмної класифікації видатків, які слід обирати керуючись [наказом Мінфіну від 20.09.2017 №793](#) «Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету» .
- Реалізація заходів цільової програми може здійснюється за рахунок коштів бюджету ТГ, обласного бюджету, державного бюджету, грантових та запозичених коштів та інших джерел не заборонених законодавством.
- Для того, щоб всі завдання, визначені у місцевій цільовій програмі, отримали фінансування, вони мають бути **включені до відповідного місцевого бюджету**.

Розвиток громади: роль цільових програм

- В кожній громаді існує потреба вирішення нагальних проблем економічного, соціально-культурного, екологічного та іншого розвитку.
- Саме місцеві **цільові програми** дозволяють визначити сукупність завдань і заходів, необхідних для вирішення цих проблем.
- Крім того цільова програма **дозволяє комплексно** забезпечити бюджетне фінансування пріоритетних напрямів.
- Особливо гостро питання розроблення і затвердження цільових програм стоїть у громадах, які розробили чи в стадії розроблення **програм комплексного відновлення**.
- Саме місцеві цільові програми можуть охопити заходи, передбачені у програмах комплексного відновлення.

Звітність і доступ до інформації про виконання місцевого бюджету

Доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами та майном

- Відповідно до [Закону України «Про відкритість використання публічних коштів»](#) гарантовано доступ, у тому числі через інтерфейс прикладного програмування, до інформації про використання юридичними особами публічного права публічних коштів
- Інформація підлягає оприлюдненню на [Єдиному вебпорталі використання публічних коштів](#)
- Це офіційний державний вебпортал з відкритими даними про використання розпорядниками та одержувачами публічних коштів державного та місцевих бюджетів.
- Вебпортал входить до складу платформи відкритих даних у сфері публічних фінансів [Є-data](#)

ГОЛОВНА

БЮДЖЕТНА ГРАМОТНІСТЬ

○ БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

○ БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

○ ГЛОСАРІЙ

РОЗГЛЯД РІЧНОГО БЮДЖЕТУ

БЮДЖЕТ

БОРГ

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

РОЗПОРЯДНИКИ

BOOST-АНАЛІЗ

КОНТАКТИ

ПРО ПОРТАЛ

БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН

Публічна інструкція по роботі з вебпорталом за посиланням: [вікі-система](#), [формат pdf](#).

Open budget – це офіційний державний вебпортал, який відповідає кращому міжнародному досвіду у сфері відкритості публічних фінансів.

Вебпортал створено у 2018 році за ініціативи Міністерства фінансів України на виконання **Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет»** та запиту громадськості.

Вебпортал призначений для інформування в доступній формі широкого кола громадськості про бюджетну політику України, щоб всі верстви населення розуміли, на що витрачаються кошти платників податків.

Вебпортал створює можливості для прозорого діалогу влади з громадськістю з питань планування та виконання бюджету на державному та місцевому рівнях. Кожен громадянин України може дізнатись про доходи та видатки своєї громади та взяти безпосередню участь у формуванні та затвердженні бюджету.

На вебпорталі в табличному та графічному вигляді доступні:

- структура бюджетної системи України;
- інформація про бюджетний процес та його учасників;
- глосарій бюджетних термінів;
- перелік розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- проєктні показники державного бюджету;
- показники виконання державного бюджету;
- проєктні показники відповідного місцевого бюджету;
- показники виконання відповідного місцевого бюджету;
- показники про стан боргу за видами бюджету.

- ГОЛОВНА
- БЮДЖЕТНА ГРАМОТНІСТЬ
- РОЗГЛЯД РІЧНОГО БЮДЖЕТУ
- БЮДЖЕТ
- БОРГ
- **МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ**
- РОЗПОРЯДНИКИ
- BOOST-АНАЛІЗ
- КОНТАКТИ
- ПРО ПОРТАЛ

Головна > Місцеві бюджети

Місцеві бюджети

- ГОЛОВНА
- БЮДЖЕТНА ГРАМОТНІСТЬ
- РОЗГЛЯД РІЧНОГО БЮДЖЕТУ
- БЮДЖЕТ
- БОРГ
- МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ
- РОЗПОРЯДНИКИ
- BOOST-АНАЛІЗ
- КОНТАКТИ
- ПРО ПОРТАЛ

 Державний бюджет

 Місцеві бюджети

 Вінницька обл.

 Волинська обл.

 [Обласний бюджет Волинської області \(0310000000\)](#)

 [Районний бюджет Володимир-Волинського району \(03301200000\)](#)

 [Районний бюджет Камінь-Каширського району \(03304200000\)](#)

 [Районний бюджет Ковельського району \(03306200000\)](#)

 [Районний бюджет Луцького району \(03308200000\)](#)

 [Бюджет Велицької сільської територіальної громади \(03501000000\)](#)

[Відділ гуманітарної політики Велицької сільської ради \(ЄДРПОУ 41420722, КВК 06\)](#)

[Велицька сільська рада Ковельського району Волинської області \(ЄДРПОУ 04333916, КВК 01\)](#)

Механізми покращення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі (1)

- **Громадська рада** – тимчасовий консультативно-дорадчий орган, утворений при органах виконавчої влади для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Основними завданнями ради є сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органу влади, сприяння врахуванню громадської думки під час формування та реалізації державної політики у відповідній сфері. Типове положення про громадську раду затверджено [постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»](#).
- **Дорадчі комітети** – зустрічі з групою людей, які постійно представляють громадськість, або з робочою групою з вирішення конкретного питання.

Механізми покращення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі (2)

- **Громадський бюджет** - це розподіл частини місцевого бюджету мешканцями.
- Відбувається шляхом розробки і подання мешканцями проектів, спрямованих на підвищення комфортності проживання у місті, та відкритого голосування за ці проекти іншими мешканцями.
- Проекти, які наберуть найбільше голосів, реалізуються за рахунок бюджету.
- [Наказ Мініну від 03.03.2020 № 94 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні».](#)
- Статут громади/Положення про громадський бюджет (рішення місцевої ради)
- Платформа <https://budget.e-dem.ua/landing>

Механізми покращення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі (3)

- **Громадські слухання** ([стаття 13 Закону України «Про місцеве самоврядування»](#)) – пряме залучення громадян до процесу прийняття рішень, що гарантує кращу поінформованість населення. ОМС може дізнатись думку своїх громадян про проекти місцевих бюджетів та взяти до уваги їх коментарі.
- Успішними можна вважати ті громадські слухання, де думку громади було враховано - рішення ГС було прийнято до розгляду місцевою радою або втілено у протокольні доручення міського, селищного, сільського голови.
- Громадські слухання можуть проводитися у вигляді зустрічей членів громади з депутатами міської ради та посадовими особами місцевого самоврядування, а також з посадовими особами підприємств, установ та організацій комунальної форми власності.

Механізми покращення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі (4)

- **Зустрічі** – акцент робиться на вирішенні конкретного питання, дає можливість обговорити питання детально та одразу побачити ставлення громадян та отримати їхні коментарі з проблеми, а також критичні зауваження, факти і думки.
- **Дискусії** - форма колективного обговорення, мета якого — виявити істину або знайти правильне розв'язання порушеного питання через висловлення власних думок та зіставлення поглядів опонентів на проблему. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, озвучуються протилежні думки.
- **Вивчення громадських думок** – збір інформації про народне ставлення до певної проблеми.
- **Форуми** - захід, що проводиться для визначення або вирішення будь-яких у достатній мірі глобальних проблем.
- **Конференції** - заздалегідь заплановане, організоване зібрання людей для обговорення певної проблематики, яка визначена заздалегідь.

Механізми покращення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до участі в бюджетному процесі (5)

- **Брифінг** - короткий публічний виступ, на якому надається інформація про поточний перебіг справ, повідомляють раніше невідомі деталі та відповідають на питання журналістів. Брифінг триває не більше 30 хв., з яких перші 10 хв. відводяться на представлення інформації, решту часу присвячується відповідям на питання.
- **ЗМІ** - участь ЗМІ у всіх обговореннях та зустрічах з бюджетних питань, доступ до бюджетних документів (наприклад, схваленого бюджету), які не заборонені законом. Підготовка прес-релізів для журналістів – коротка інформація про захід, який планується провести, та його тематику (додаток 1 – рекомендації щодо підготовки прес-релізу).
- **Підготовлена інформація** – інформація або збірки «Коротко про бюджет», в яких наводяться ключові позиції за темою, яку планується довести до громадськості (наприклад, рішення про бюджет, звіту про виконання місцевого бюджету, рішень ради щодо затвердження ставок місцевих податків та зборів тощо).

Публічне представлення інформації про бюджет та бюджетний процес

- Інформація має бути представлена у форматі, який у простий спосіб дасть громадянськості зрозуміти:
 - основні тенденції,
 - цілі, плани та досягнення бюджетної політики,
 - взаємозв'язок якості надання послуг з обсягом наявних бюджетних ресурсів тощо.
- Рекомендовано: візуалізація (графічний образ даних) та ілюстрації.
- Показники варто наводити у динаміці за декілька років.

Опис доходів бюджету

- характеристика основних бюджетоутворюючих податків та платників цих податків, зміни, які впливають на їх обсяг тощо;
- інформація про надані пільги зі сплати податків;
- міжбюджетні трансферти у доходах бюджету та їх опис;
- заходи, які планується здійснити в частині розширення податкової бази та залучення додаткових доходів до бюджету;
- показники фінансування місцевого бюджету (за наявності):
 - місцевий борг;
 - здійснення запозичень;
 - напрямів спрямування залучених коштів.

Опис видатків бюджету (1)

- характеристика показників видатків, як вони змінилися, що вплинуло на визначення пріоритетів у напрямках видатків;
- зміни у мережі закладів бюджетної сфери, які фінансуються за рахунок коштів бюджету;
- середня наповнюваність класів, кількість учнів на одного вчителя, кількість мешканців на одного лікаря, кількість ліжок на одного жителя, середні вартість харчування в закладах, середня вартість медикаментів на одного хворого, показник охоплення дітей дошкільною освітою тощо);
- заходи та видатки з енергозбереження;
- заходи у сфері житлово-комунального господарства;

Опис видатків бюджету (2)

- видатки та заходи, що здійснюються для дітей-сиріт та інших соціально-вразливих верств населення (окремо за джерелами фінансування – трансферти з державного бюджету, кошти місцевого бюджету);
- оздоровлення дітей;
- заходи щодо благоустрою населеного пункту (дороги, ремонт (будівництво) парків, скверів, встановлення туалетів у місцях загального користування тощо).
- Інформація, щодо інвестиційних проектів (у розрізі об'єктів), які планується реалізувати, як рахунок коштів субвенцій з державного бюджету, державного фонду регіонального розвитку, так і коштів місцевого бюджету.

Приклад інформаційного повідомлення

- Доходи бюджету збільшуються на ____ %, на що вплинули зміни в податковій базі, інфляція (____%), зростання фонду заробітної плати (до _____ млн грн, або на ____%), зміна ставок за місцевими податками і зборами.
- У 20__ р. планується створити ____ робочих місць у галузі(ях) _____.
- Обсяг трансфертів, які надійдуть з інших бюджетів, складуть _____ млн грн, за рахунок них формується ____ % доходів бюджетів.
- Основними пріоритетними напрямками, на які спрямовуватимуться кошти бюджету є:».
- Охоплення дітей дошкільною освітою збільшиться на ____ %, додатково ____ дітей будуть відвідувати дитячі садки....
- Заробітна плата лікарів / вчителів / збільшується на ____% і становитиме відповідно _____ тис грн / _____ тис грн....
- Здійснюватимуться заходи з енергозбереження (зазначити які).
- Передбачено кошти на реалізацію місцевих програм (надати перелік програм і заходів).

prozorro

[Prozorro](#) – електронна система публічних закупівель, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі та територіальним громадам.

[Prozorro.Продажі](#) — електронна система онлайн аукціонів з продажу та здачі в оренду майна. За допомогою сучасних ІТ-рішень підвищується прозорість процесу продажу та ефективність управління державним та комунальним майном

Податки як інструмент й аргумент адвокації

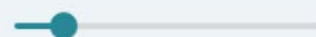
CASE Україна

Центр соціально-економічних досліджень

- Кожна людина платить податки, але багато хто про це не підозрює. Навіть, якщо Ви ніколи власноруч не відносили грошей у бюджет, Ви все-рівно поповнюєте скарбницю щоразу, коли отримуєте зарплату або коли купуєте щось у магазині.
- Цей рахунок показує, скільки Ви сплачуєте податків на рік та на що ці гроші витрачаються. І ще цей рахунок показує, що жодна з державних послуг не є безкоштовною — ні освіта, ні медицина, ні охорона порядку.

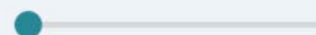
Моя чиста зарплата

10060 грн/міс

Мої витрати на товари та послуги

0 грн/міс

Я отримую зарплату у конверті

Я приватний підприємець

Я не працюю

УКРАЇНА -- 2020 РІК
РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ

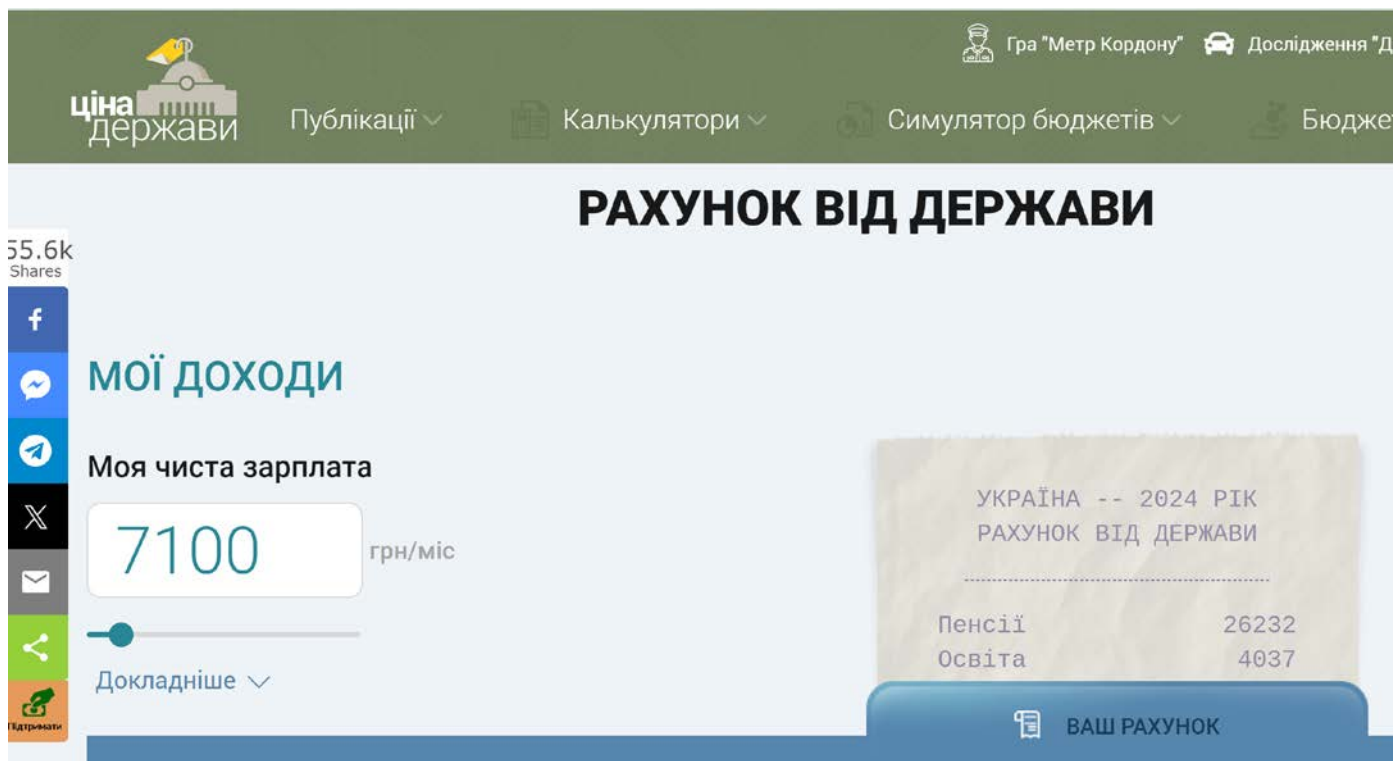
Пенсії	36932
Освіта	5580
Соціальний захист	3045
Підтримка економіки	4029
Відсотки за запозиченнями	3091
Медицина	2964
Правоохоронні органи	3227
Збройні сили	2553
Чинівницький апарат	1915
Культура та спорт	787
Комунальне господарство	687
Охорона довкілля	291

СУМА 65101

Сплачено: у вигляді
податків. Дякуємо, що
користуєтесь послугами
держави!
CASE Україна
Ціна держави

Калькулятор «Рахунок від держави» зарплата 7100 грн

УКРАЇНА -- 2024 РІК
РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ

The screenshot shows the 'РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ' (State Cost Calculator) interface. At the top, there is a navigation bar with 'ціна держави' (Cost of State) and various menu items like 'Публікації', 'Калькулятори', 'Симулятор бюджетів', and 'Бюджет'. The main title is 'РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ'. On the left, there is a sidebar with social media icons and a '55.6k Shares' indicator. The main content area shows 'МОЇ ДОХОДИ' (My Income) with 'Моя чиста зарплата' (My net salary) set to 7100 грн/міс. Below this, there is a visual representation of a receipt for 'УКРАЇНА -- 2024 РІК РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ' with a breakdown: Пенсії (Pensions) 26232 and Освіта (Education) 4037. At the bottom, there is a button labeled 'ВАШ РАХУНОК' (Your Cost).

55.6k
Shares

Пенсії	26232
Освіта	4037
Соціальний захист	2449
Підтримка економіки	2530
Відсотки за запозиченнями	4389
Медицина	2457
Правоохоронні органи	5138
Збройні сили	12217
Чинівницький апарат	1920
Культура та спорт	535
Комунальне господарство	685
Охорона довкілля	109

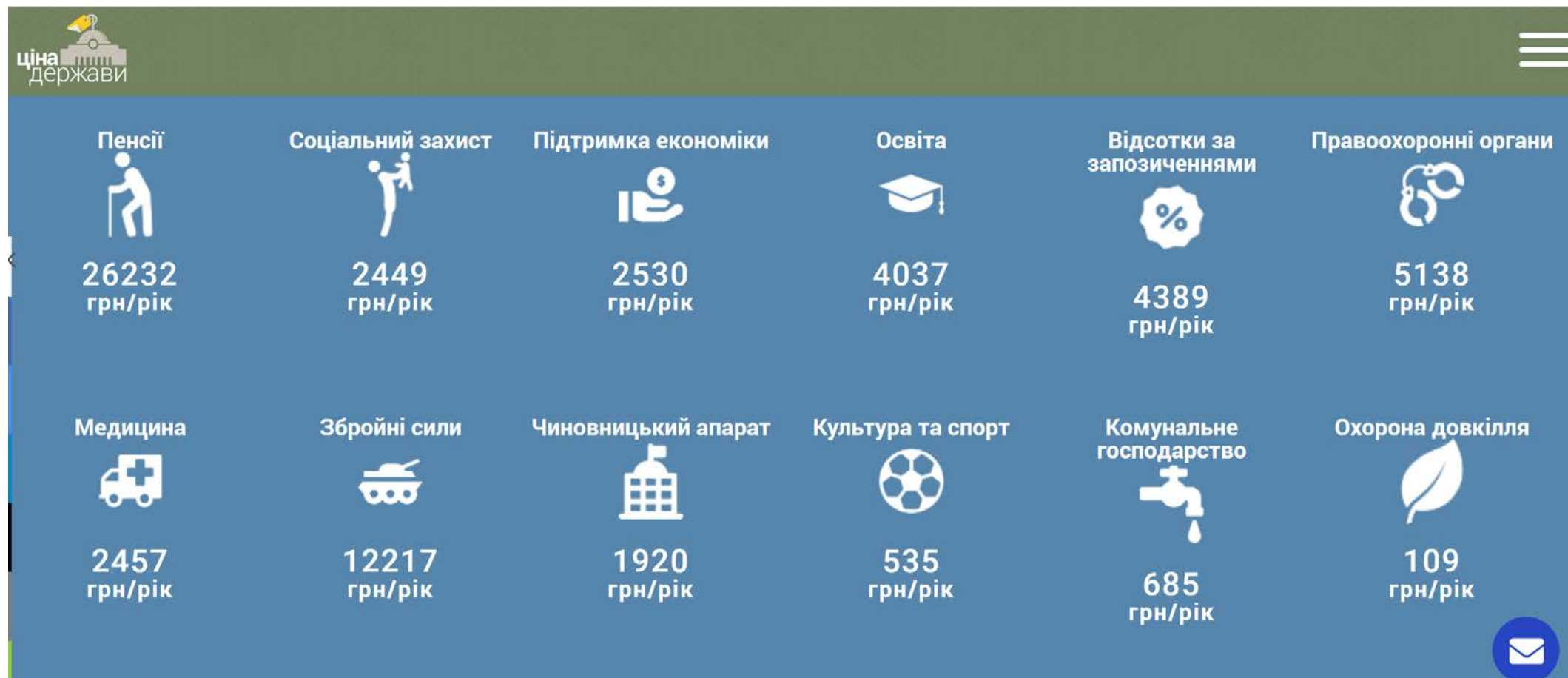
СУМА 62698

Сплачено: у вигляді податків.
Дякуємо, що користуєтесь
послугами держави!

CASE Україна
Ціна держави

<https://cost.ua/calculator/>

Калькулятор «Рахунок від держави» зарплата 7100 грн

Калькулятори

Моя чиста зарплата

10060 грн/міс

Мої витрати на товари та послуги

0 грн/міс

Я отримую зарплату у конверті

Я приватний підприємець

Я не працюю

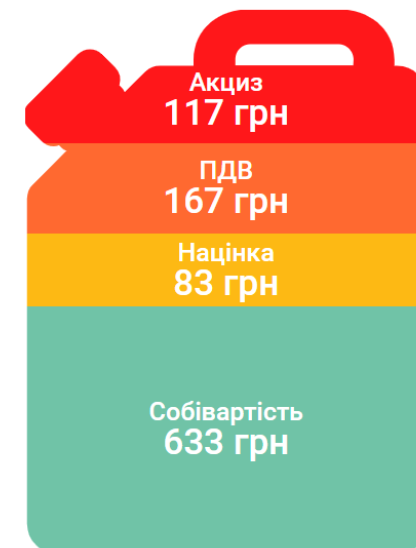
УКРАЇНА -- 2020 РІК РАХУНОК ВІД ДЕРЖАВИ	
Пенсії	36932
Освіта	5580
Соціальний захист	3045
Підтримка економіки	4029
Відсотки за запозиченнями	3091
Медицина	2964
Правоохоронні органи	3227
Збройні сили	2553
Чинівницький апарат	1915
Культура та спорт	787
Комунальне господарство	687
Охорона довкілля	291
СУМА	65101

Сплачено: у вигляді податків. Дякуємо, що користуєтесь послугами держави!
CASE Україна
Ціна держави

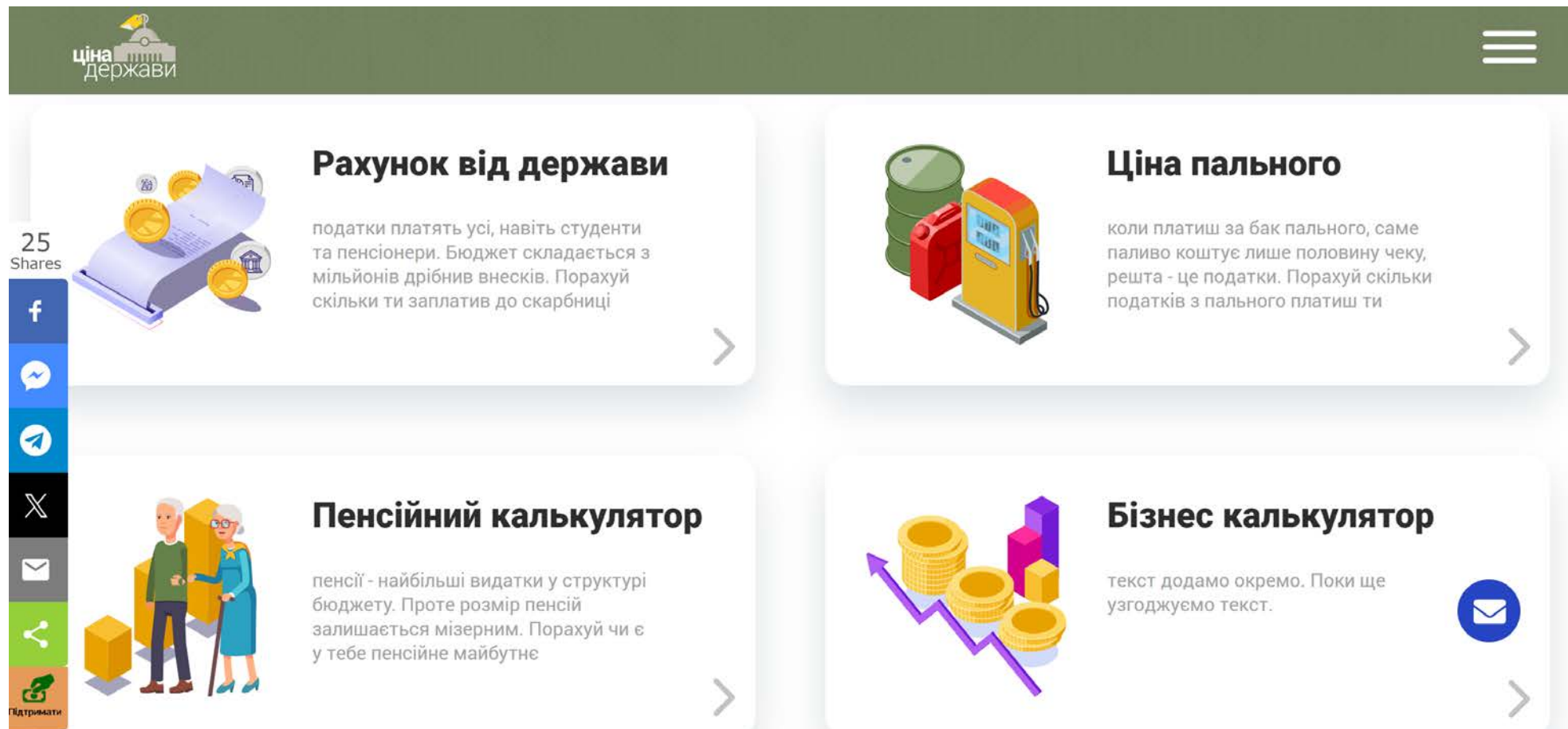
ВАШІ ПОДАТКИ З ПАЛЬНОГО

Скільки вам коштує повний бак?

A95 1000 грн

Ціна держави: калькулятори <https://cost.ua/allcalculators>

Ціна держави

25 Shares

- Рахунок від держави**
податки платять усі, навіть студенти та пенсіонери. Бюджет складається з мільйонів дрібних внесків. Порахуй скільки ти заплатив до скарбниці
- Ціна пального**
коли платиш за бак пального, саме паливо коштує лише половину чеку, решта - це податки. Порахуй скільки податків з пального платиш ти
- Пенсійний калькулятор**
пенсії - найбільші видатки у структурі бюджету. Проте розмір пенсій залишається мізерним. Порахуй чи є у тебе пенсійне майбутнє
- Бізнес калькулятор**
текст додамо окремо. Поки ще узгоджуємо текст.

Підтримати

Освітня кампанія для організацій громадянського суспільства з партисипації

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації «Основи формування інституційної спроможності організацій громадянського суспільства для успішної партисипації на місцевому рівні»

**Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Форми та інструменти адвокації спільних інтересів перед органами влади»**

Тема 1. Повноваження органів місцевого самоврядування та державної влади

Тема 2. Законодавчі засади та форми участі громадян у вирішенні питань місцевого значення

Тема 3. Доступ до інформації як основа ефективної адвокації

Тема 4. Поняття, цілі, стратегія і тактика адвокації

Тема 5. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування

Тема 6. Місцевий бюджет і місцеві програми

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Соціальні технології успішної реалізації громадських ініціатив»

Мати активну спільноту, здатну ефективно діяти в масштабі громади та країни

«Сходи» участі громадськості (за Шеррі Арнштайн, 1969 р.)

Дякую за увагу!